

HLAVNÍ KONFLIKTY A ZMĚNY V EVROPĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ 19. STOLETÍ

Krymská válka (1853-1856)

- Rusko x Osmanská říše
- Rusku šlo o Černomoří (Bospor a Dardaneli - důležité obchodní úžiny), politicky by tak ovládlo Balkánský poloostrov
- **Květen 1853** - Rusové obsazují Moldavsko a Valašsko, Osmanská říše je slabá, Rusko ji snadno porazilo a získalo úžiny
- opětovně ale hrozilo nebezpečí, že by se z Ruska stal hegemon - proto zasáhla VB a F, později se proti Rusku postavil i rakouský císař
- F a VB zpočátku podporovala Turky finančně, později se sami aktivně zapojili válečně
- Rusko je vojensky poraženo a musí podepsat mír v Paříži
- tím, že Rakousko veřejně vystoupilo proti Rusku dalo závdavek k rozpadu Severní aliance
- **Výsledky**
 - a) Černomoří označeno za neutrální zónu (Bospor a Dardaneli)
(mohly se zde pohybovat pouze obchodní flotily)
 - b) Rusko se musí vzdát Besarábie
 - c) Valašsko, Moldavsko a Srbsko bylo dáno pod nezávislou ochranu evropských mocností
 - d) Roku 1859 bylo vyhlášeno Rumunsko, v 60. letech tak vzniklo Srbsko a Černá hora
 - e) Turci na úkor Ruska získávají území na Kavkazu (Osmanská říše je posílena)
- ruský car Alexandr I. si uvědomil, že válku prohrál kvůli zaostalosti Ruska a roku 1861 ruší nevolnictví

- Dalším konfliktem na Balkáně je **Rusko-Turecká válka (1877-1878)**
- propuká opět z iniciativy Ruska, znovu chtějí ovládnout oblast Černomoří
(chtějí politicky a kulturně ovládnout Balkán)
- Rusko se obhazuje myšlenkou panslavismu a totožným náboženstvím s balkánskými státy
(Rusko, Řecko vyznávají pravoslaví)
- podporu Rusku dávají najevo i Češi
- na Balkáně vznikají anarchistická hnutí, která se pomocí násilí, snaží prosadit své

požadavky a získat autonomii, útočí především na Habsburky

- Rusko vítězí, v San Stefanu jsou potvrzeny výsledky bitvy, ale na základě Berlínského kongresu Rusko vliv ztrácí
- vznikají samostatné balkánské státy: Rumunsko, Černá Hora, Bulharsko aj.
- posiluje se vliv Osmanské říše a Habsburků

- v II. polovině 19. století se mění mezinárodní politika kvůli dvěma principům

1) ÚZEMNÍ ZMĚNY V EVROPĚ - sjednocovací procesy, vznikají 2 nové státy - Itálie a Německo

2) FORMOVÁNÍ NACIONALISMU - posiluje se nacionální smýšlení všech evropských států

- **pro 2. pol. 19. století** je charakteristický **šovinistický nacionalismus**, který se stane inspirací Nacismu a Fašismu. Šovinistický nacionalismus silně nadřazuje vlastní stát nad státy ostatní MY vs. ONI, agresivní forma. Formuje se pod vlivem VFR (Napoleon). Lib. nacionalismus - všechny státy jsou si rovny, národní uvědomění, povinnosti občana vůči státu, státu vůči občanovi aj.)

- v důsledku formování nacionalismu se rozpadá Metternichovská rovnováha států v Evropě, každý prosazuje svoje zájmy, vlastní národní stanoviska, končí éra mezinárodní spolupráce, státy mezi sebou soupeří - vygraduje to 1. světovou válkou

- formují se 2 mocenské bloky

1879 - DVOJSPOLEK (vzniká ze spolku 3 císařů, Německo, Rakousko, + 1881/1882 Itálie - TROJSPOLEK)

1907 - DOHODA (Fr + VB - na základě Srdeční dohody z roku 1904, + Rusko)

Sjednocení Německa

- 1848-1849 - řeší se problém rozdrobenosti země, lidé nejsou spokojeni, že si vládnoucí dynastie hrabou pouze pro sebe

- tento rok byl neúspěšný, myšlenka ale nezaniká a dostává se do popředí v 50. letech

- **příčiny**

a) ekonomicko-politické - sjednocený stát má větší šanci prosadit se v Evropě (fascinováni F - Napoleonem)

b) snaha zbavit se nadvlády rakouského císaře - cizí element

- 50.-60. léta dochází k obnově samostatného Pruska, již to není na základě lidu, studentů, ale shora

- v čele by měl stanout pruský král + kancléř - nespádali by pod rakouského císaře

- **příčiny:** - nejvyspělejší oblast (zájem rozšířit rozvoj do zbytku německého spolku)
 - průmyslová revoluce (těžký průmysl - uhlí, ocelářství, zbraně, chem.), rozvoj komunikací (železnice, námořní cesty)
 - nové politické osobnosti - **Vilém I.** (1861 - 1888), král
 - **Otto von Bismarc** - kancléř, mozek celého procesu, měl by stanout v čele sjednoceného Německa, ke kterému došlo na základě 3 válek (odpůrce parlamentního zřízení, konzervativce, junker, podařilo se mu vytvořit nejvyspělejší mocnost, která předčila i Velkou Británii)

3 dynastické války

Válka Prusko-dánská (1864)

- válka o území - Holštýnsko a Šlezvicko (zde byla většina německého obyvatelstva) - nacionální podtext
- do války vtáhnou i Rakousko, zapojí rakouského císaře, který Prusům pomůže
- v námořní bitvě s Dánskem u Helgolandu, bylo rakouské námořnictvo poraženo, v té samé bitvě, ale na souši, bojovalo Dánsko s Pruskem a Dáni byli poraženi, díky dokonalejší pruské armádě, která byla navíc v přesile - Dánsko muselo kapitulovat
- **1865 byla podepsána mírová smlouva** a Dánsko ztratilo území, jež byla předmětem sporu
- Holštýnsko a Šlezvicko se dělí mezi vítěze, H se přidalo k Rakousku a Š k Prusku

Prusko-rakouská válka (1866)

- Prusko chtělo získat Holštýnsko, sesadit rakouského císaře z jeho pozice v Německém spolku a pokračovat ve sjednocování
- válka o Holštýnsko je jen záminkou
- v této válce Prusko ukázalo svou naprostou vojenskou sílu a převahu
- **3. července 1866 proběhla bitva u Sadové** (u HK) - byla zde poražena rakouská armáda, přestože byla velmi silná (rozhodlo jí počasí a technika, R - předovky, P - zadovky, víc výstřelů)
- Prusko si tak otevřelo cestu na Vídeň, ale to nebylo cílem Bismarcka a Vídeň dobýt nechtěl
- je uzavřena mírová smlouva, ve které se císař František Josef I. vzdává své účasti v Německém

spolku, spolek je rozpuštěn a **vzniká Severoněmecký spolek** ("federace")

- nepatří do něj Falc, Bavorsko a Vestfálsko, v čele je Prusko
- spolek má první společné orgány - jejich systém ale není příliš silný
- federativní vládu - spolková vláda, odpovědná parlamentu
- formální prezident = pruský král - úředník, vzniká ústava
- Bismarc chce připojit i jihoněmecké státy, tak u nich vyvolá strach a obavy z Francie jako z možného agresora ("Napoleon by mohl přijít i sem"), dobrovolně by se nepřidaly

Válka Prusko-francouzská (1870-1871)

- Bismarc využil napětí mezi Francií a Pruskem ohledně španělského trůnu, aby rozpoutal válku
- pruskému princovi Leopoldovi Hohenzollernovi byl nabídnut španělský trůn, což se vůbec nelíbilo francouzskému císaři Napoleonovi III., protože ten prosazoval portugalského prince Ferdinanda
- Vilém I. se schází s francouzským velvyslancem v Emži, kde slibuje, že o španělský trůn nemají zájem
- ze setkání poslal Vilém Bismarcovi depeši, **tzv. emžskou depeši**, kterou B poupravil tak, aby vypadala co nejvíce protifrancouzsky (13.7. 1870)
- 13. července ji nechal publikovat v novinách, Francouze to samozřejmě pobouřilo a Napoleon III. po Vilémovi vyžadoval ujištění, že se Hohenzollernové vzdají španělského trůnu na vždy, ale Vilém ho ignoroval
- Bismarcův záměr se splnil 19. července 1870, kdy Francouzské císařství vyhlásilo Prusku válku
- Jihoněmecké státy byly přesvědčeny o francouzské agresi a přidaly se na stranu Pruska
- **v září 1870 proběhla bitva u Sedanu** a francouzský císař Napoleon III. byl zajat (ve Francii dochází k pádu 2. císařství, vyhláší se 3. republika)
- od září 1870 do ledna 1871 pruská vojska blokovala Paříž, dokud se Paříž nevzdala
- **10. května 1871** byla uzavřena **Pařížská mírová smlouva**, která byla předmětem sporů během I. světové války
- Francie přišla o Alsasko a Lotrinsko
- musela zaplatit 5 mld. francouzských franků jako válečné reparace

- 2 roky byla kontrolována Německem, jestli ji plní

- **28. 11. 1871 bylo ve Versailles vyhlášeno Německé císařství** - císař - Vilém I., kancléř - O.v B.

(SAMOSTATNÉ NĚMECKO)

- vzniká jako císařství, v čele Hohenzollernové

- spolkový stát, federace 25 států (vč. 3 svobodných hanzovních měst) - rozdělené vládní soustavy

- vznik společných a jednotlivých orgánů

- zákonodárný orgán - **sněmovna - Bundestag** (voleni jednotliví poslanci) / **senát - Bundesrat** (jmenování reprezentanti jednotlivých států)

- všeobecné volební právo (všichni muži nad 25let)

- konzervativní smýšlení, zrod stranického života - strany

a) konzervativci - podpora z nejvyšších kruhů

b) liberálové - především v ekonomice - rozvoj průmyslu, podpora buržoazie

c) strana centrum (katolická, velká podpora, křesťansko-demokratická unie, po roce 1945 - CDU-CSU)

d) SPD - německá sociálně-demokratická strana, * 1869

- spolupráce s dělníky, odbory
- pronásledována Ottou, bál se možnosti sociální revoluce
- 1878 - zákon o socialistech, zakazuje SPD

- zaměření na ekonomiku - především ekonomika liberalismu

- nové otázky po roce 1879 - vytvořit soužití Němců a Čechů - odstranit germanizaci, vytvořit volební právo apod.

Sjednocení Itálie

- příčiny krize

- 2. pol. 19. století - Itálie stále územně roztříštěna (8 států)

- cizí dynastie - po roce 1848 se zdá, že největší moc mají v Itálii Habsburkové (ovládali S), J ovládají

španělští Bourboni

- prohlubuje se ekonomická diferenciac

S - vyspělý, bohatý, průmysl, kontakt se světem (VB...)

J - zaostalý, chudý, agrární, feudální poměry

- v 50. letech se do popředí dostává Sardinsko-piemontské království, v čele se 2 muži

Viktor Emanuel II. - král

Hrabě B. Cavour - předseda, hledá spojence

- Piemontsko-sardinské království chtělo sjednotit celou Itálii a vyhnat Habsburky, tak navázalo vztahy s francouzským králem Napoleonem III. a zajistilo si jeho podporu
- napětí mezi královstvím Viktora Emanuela II. a císařstvím Fr. J. I. se vyhrotilo roku 1859
- toho roku proběhly 2 krátké bitvy mezi Piemontsko-sardinským královstvím a Rakouskem (Itálii podporovala Francie)
- **B. u Magenty a Solferina** (oblast Milánska) - porážka Rakouska
- 5 italských států na severu se mohlo sjednotit, protože Rakušané byli nadobro vyhnáni z It
- **1860 Sicilské povstání** - povstání proti Bourbonům na Sicílii
- spojení sjednocování **shora** (Sardinská dynastie, Viktor Emanuel II.) a **zdola** (lidový proud, Giuseppe Garibaldi, Giuseppe Mazzini)
- lidová revoluce úspěšná, Bourboni ji nedokážou zastavit
- jih je také osvobozen od cizích dynastií, dochází k vyhlášení republik a očekává se, co Garibaldi udělá (Bourboni byli svrženi a Sicílie spolu s jím Apeninského poloostrova byla připojena k sjednocenému severu)
- Garibaldi se setkává s Piemonty na jednání, na kterém jim odevzdá jih, budoucí podobou by měla být konstituční monarchie
- po roce 1860 dochází k revolucím ve střední Itálii (včetně papežského státu) a je osvobozena
- **17. března 1861 byl vyhlášen vznik Italského království**, prvním italským králem byl Viktor Emanuel II. a prvním premiérem se stal hrabě Cavour
- hl. město - Turín
- 1861 Itálii stále chybí Benátsko, které bylo po dohodě Habsburků v minulosti věnováno Napoleonovi
- zpět ho získali až v roce 1866, když Rakouská monarchie utrpěla velkou porážku u HK
- Řím byl v držení papeže a hlídán francouzskou armádou, byl připojen až roku 1871, když zaniklo II. francouzské císařství
- v roce 1871 byl navrácen do Italského státu a stal se hlavním městem It. království (v tomto roce končí F císařství)
- revolucionáři byli ale nespokojení, protože chtěli republiku - do popředí se dostávají velkopřemyslníci a obchodníci

- dochází k velkým eko. a soc. problémům - průmyslový a vyspělý sever byl oslabován agrárním jihem, nespokojený lidový proud
- Italské království chtělo získat oblast Terstu a Istrii
- Itálie nikdy nebyla velkým státem, který by určoval dění evropské politiky, vždy se přidala na stranu nějakého silného státu
- roku 1882 se přidala do Trojspolku (Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie)
- měla ekonomické vazby na Velkou Británii